

Matematikai alapok

Jelfeldolgozás és modulációk

Tematika

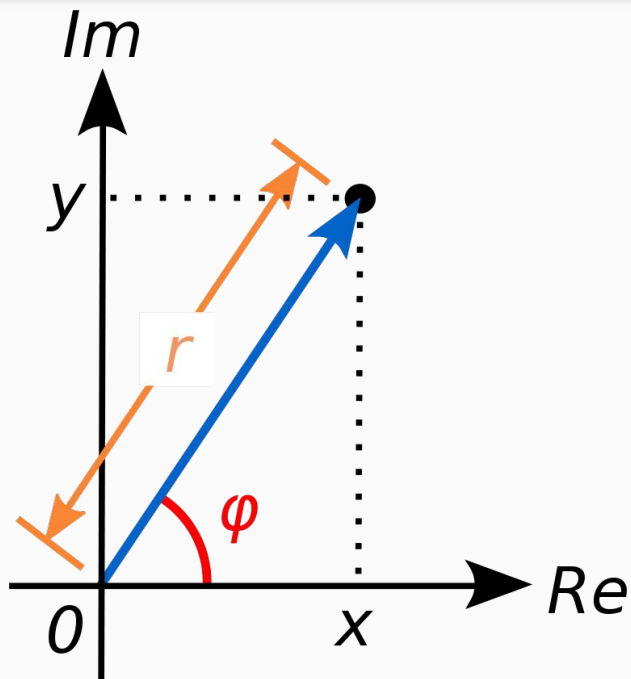
- Matek
  - Komplex számok
  - Fazorok
  - Fourier transzformáció, frekvencia tartomány
  - a dB skála
  - Szűrők alapelve
  - Modulációs tétel
- Jelfeldolgozás, modulációk
  - CW
  - Fónia: AM, SSB, FM
  - Digitális: FSK, PSK, QAM
  - Analóg képátvitel: SSTV, ATV

Komplex számok

$$\mathbb{C} = \{a + bj | a, b \in \mathbb{R}\}$$

$$j = 0 + 1 \cdot j = \sqrt{-1}$$

Komplex számok

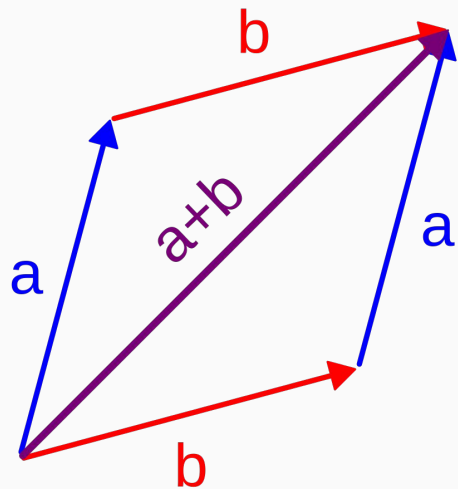

$$a + bj = A \cdot (\cos \theta + j \sin \theta)$$

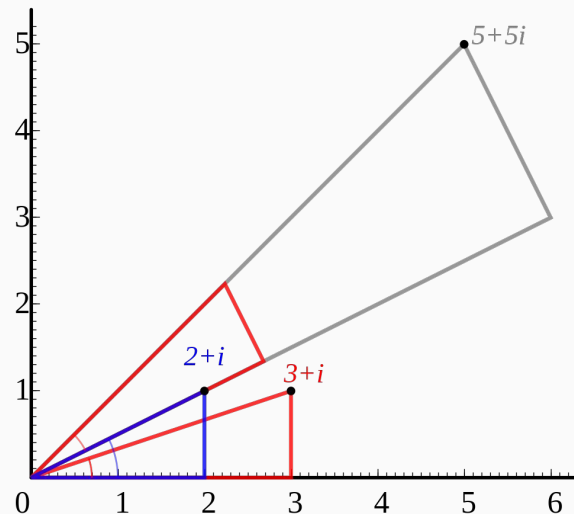
$$\theta = \text{atan2}(b, a) \approx \arctan \frac{b}{a} \quad A = \sqrt{a^2 + b^2}$$

Komplex számok

Összeadás: vektor összeg

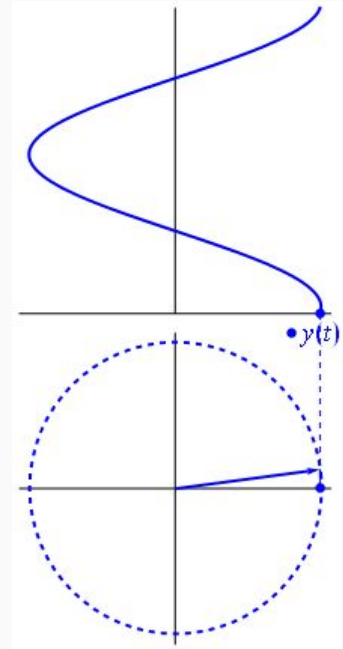

Szorzás: forgatás és skálázás

Fazorok

$$e^{j\omega t} \quad \begin{aligned} \operatorname{Im}(e^{j\omega t}) &= \sin(\omega t) \\ \operatorname{Re}(e^{j\omega t}) &= \cos(\omega t) \end{aligned}$$

Fazorok

Általános koszinuszos jel

Három paraméter:

- amplitudó
- frekvencia
- fázis

$$A \cdot \cos(\omega t + \phi)$$

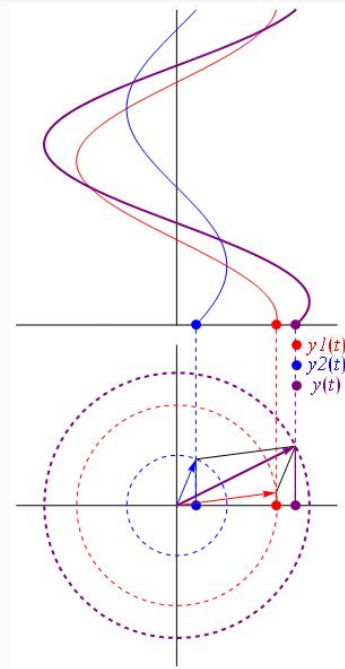
Kettőt összevonhatunk egy komplex számmá!

Fazorok

$$\operatorname{Re}(z \cdot e^{j\omega t}) = |z| \cdot \cos(\omega t + \arg z)$$

$$z \cdot e^{j\omega t} + w \cdot e^{j\omega t} = (z + w) \cdot e^{j\omega t}$$

$$a \cdot \cos(\omega t + \alpha) + b \cdot \cos(\omega t + \beta) = \text{WTF}$$

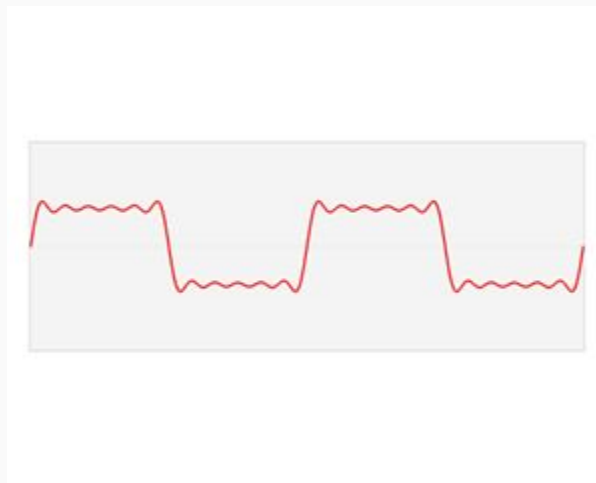
Fourier transzformáció

Minden* jelet felbonthatunk szinuszos jelek összegére.

Felbontás: Fourier trafó

Visszaállítás: inverz Fourier trafó

időtartomány $\leftrightarrow$ frekvenciatartomány

Fourier transzformáció

$$F(j\omega) = \int_{-\infty}^{\infty} f(t)e^{-j\omega t} dt$$

$$f(t) = \int_{-\infty}^{\infty} F(j\omega)e^{j\omega t} d\omega$$

A logaritmikus skála

Arányokat ábrázolunk rajta. (Arányok logaritmusát) Nagy teljesítmény különbségek arányához hasznos.

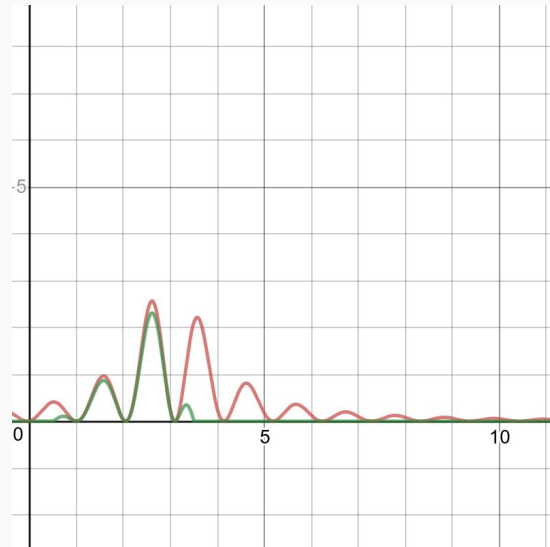
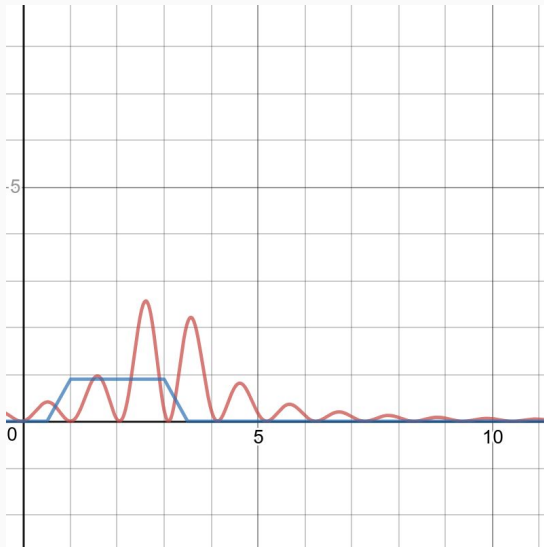
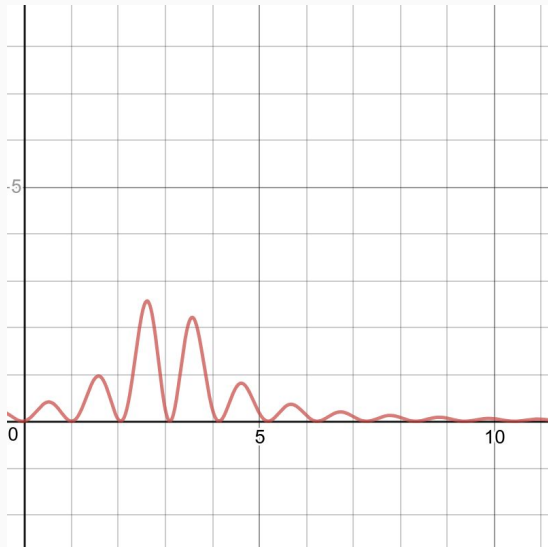
$$a_{\text{dB}} = 10 \cdot \log(P_{\text{ki}}/P_{\text{be}})$$

(jelek arányánál a 10-szeres szorzóból 20-szoros lesz, a log azonosságok miatt)

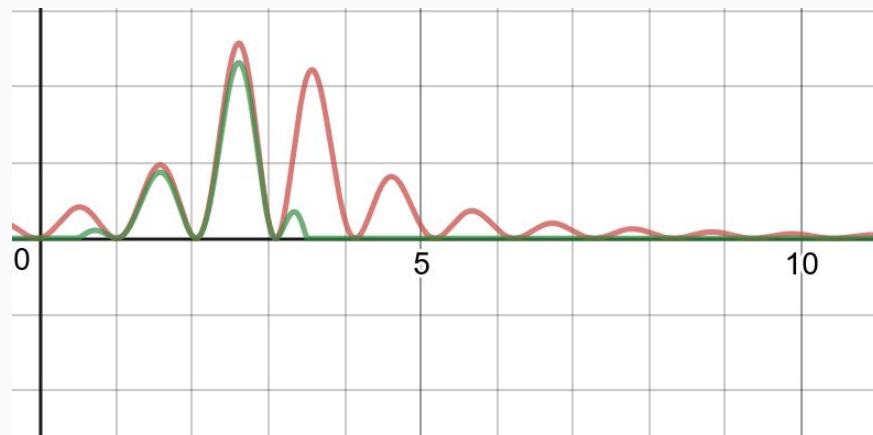
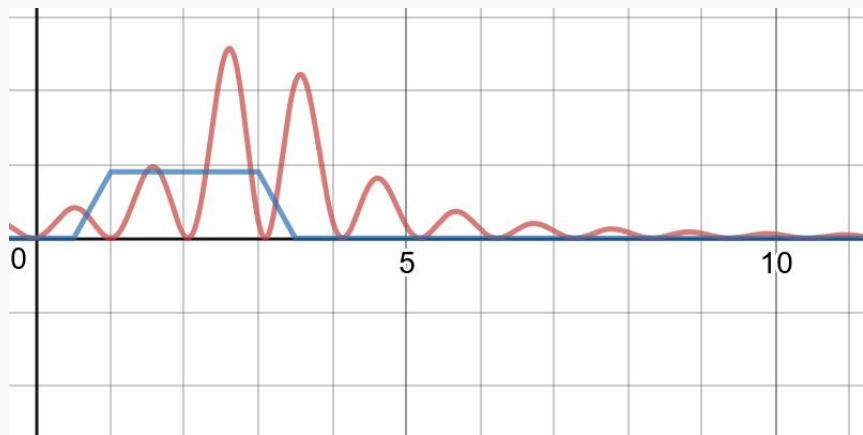
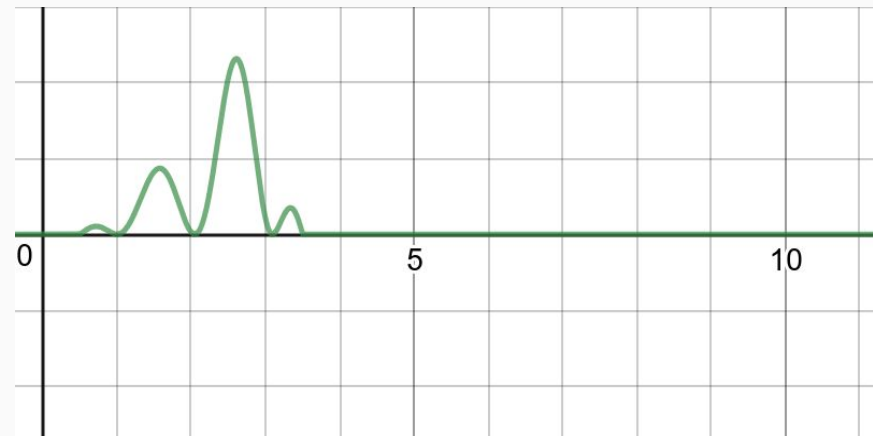
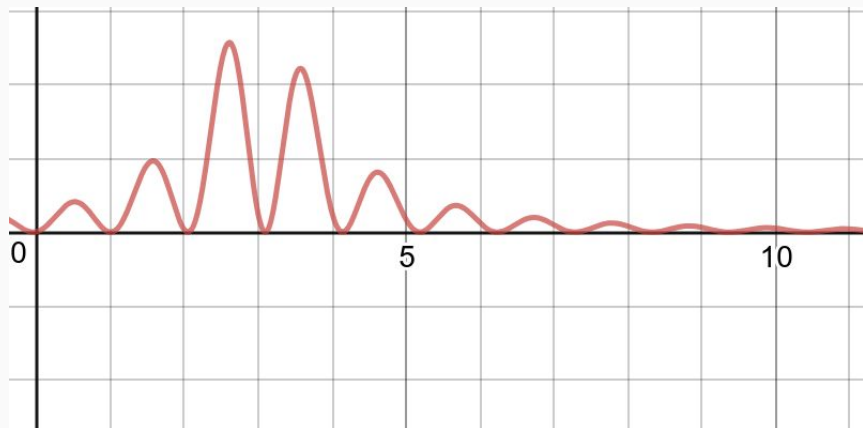
Jel mértékegysége dBm -> 1mW-hoz viszonyított jelteljesítmény

Szűrők alapelve

$$Y(j\omega) = H(j\omega)X(j\omega)$$

Szűrők alapelve

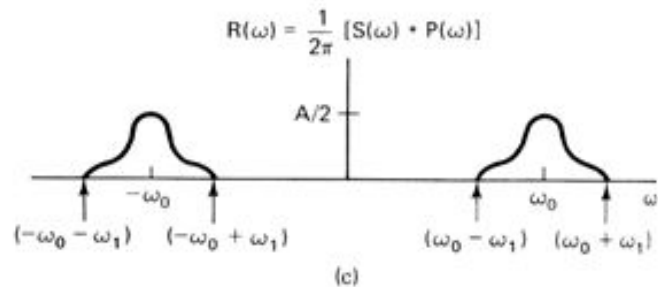
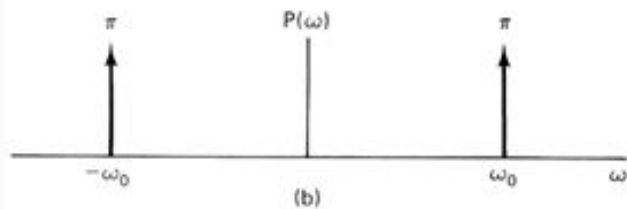
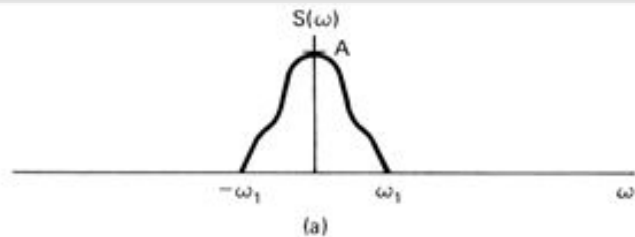
Modulációs tétel

$$\cos(a) * \cos(b) = \frac{1}{2}\cos(a + b) + \frac{1}{2}\cos(a - b)$$

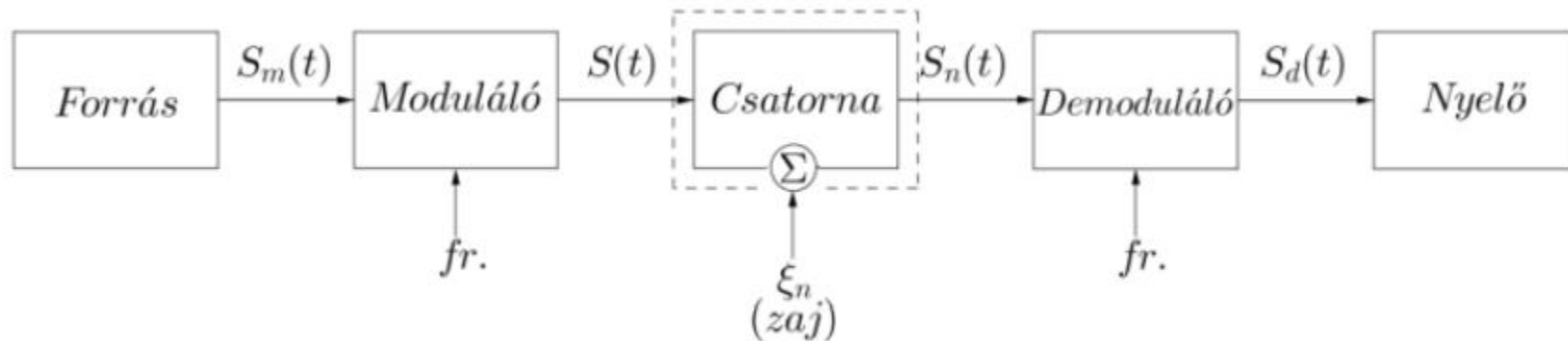
$$\cos(w_1 t) * \cos(w_2 t) = \frac{1}{2}\cos(w_1 t + w_2 t) + \frac{1}{2}\cos(w_1 t - w_2 t)$$

Két jel szorzatában a frekvenciáik különbsége és összege jelenik meg.

Modulációs tétel

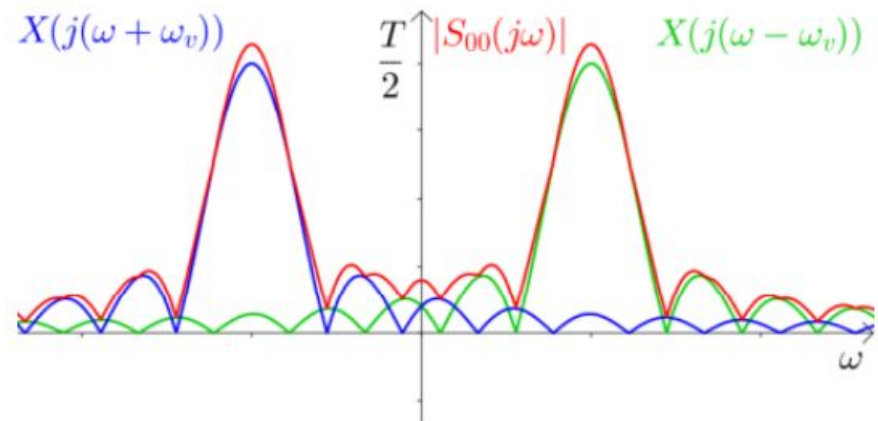
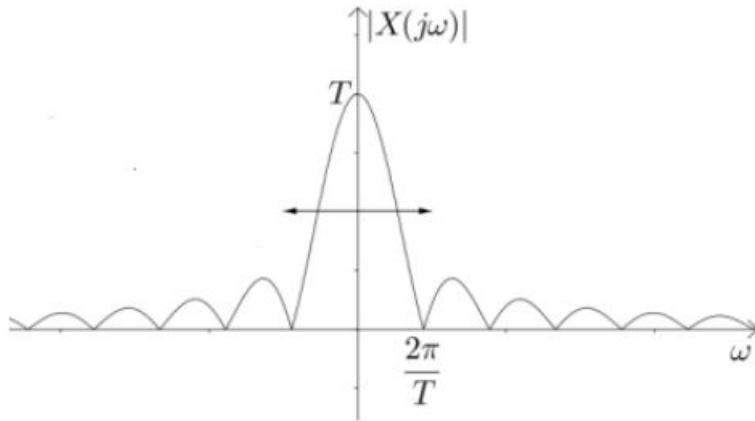

Jelfeldolgozás

Hiba - Átlapolódás

Modulációk

$$A \cdot \cos(\omega t + \phi)$$

The diagram illustrates the components of the cosine wave equation $A \cdot \cos(\omega t + \phi)$. Three lines point from the labels below to the corresponding parts of the equation: a line from 'Amplitúdó' to 'A', a line from 'Frekvencia' to ' ωt ', and a line from 'Fázis' to ' ϕ '.

Amplitúdó

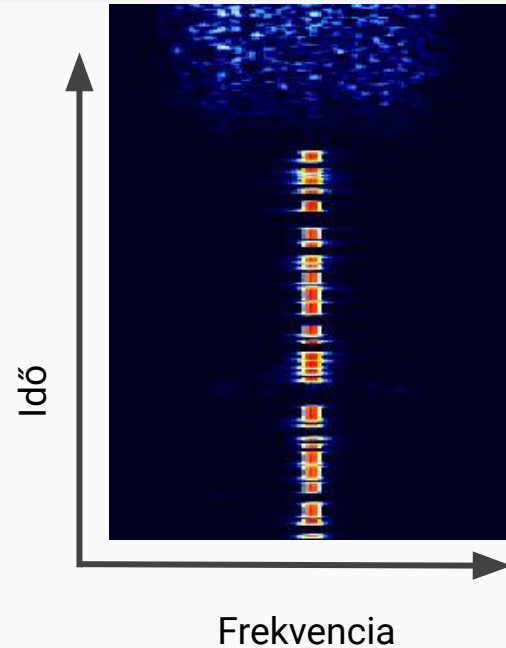
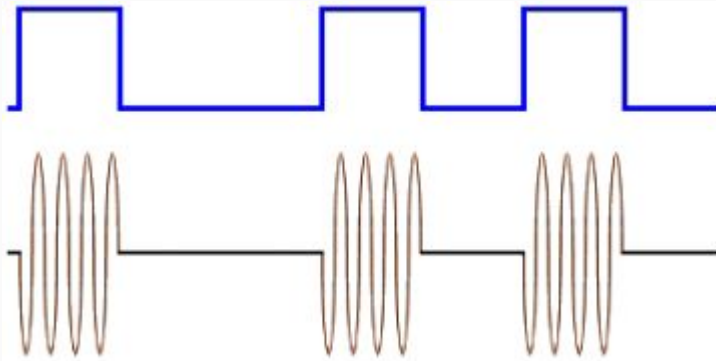
Frekvencia

Fázis

Modulációk - CW

Continuous wave, Morze

Két szintű amplitúdó shift keying (ASK)

Modulációk - CW

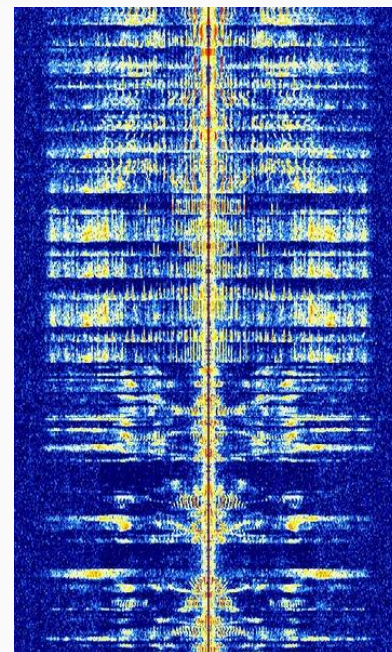
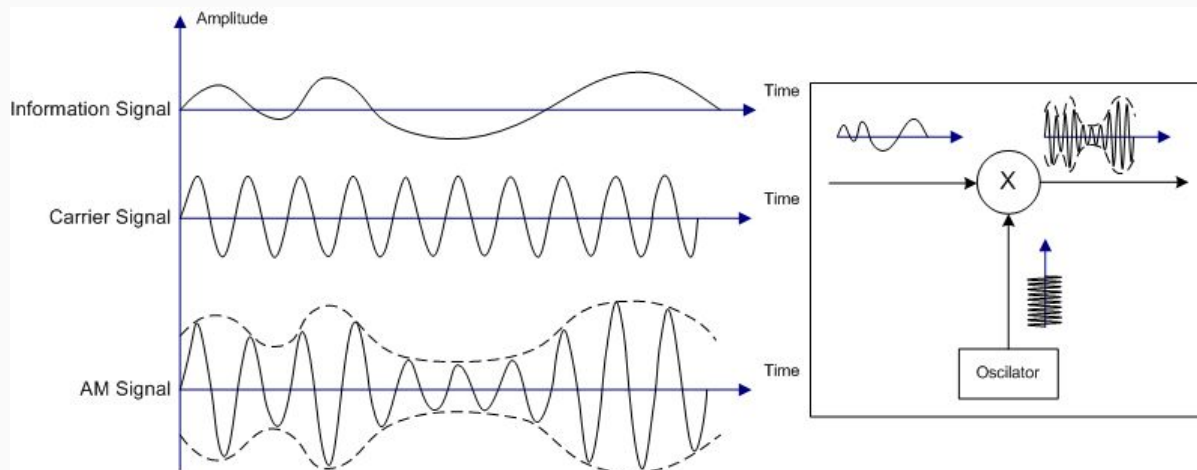
International Morse Code

1. The length of a dot is one unit.
2. A dash is three units.
3. The space between parts of the same letter is one unit.
4. The space between letters is three units.
5. The space between words is seven units.

A	• —	U	• • —
B	— • • •	V	• • — —
C	— • — •	W	• — — —
D	— • • •	X	— • • —
E	•	Y	— • — —
F	• • — •	Z	— — • •
G	— • — •		
H	• • • •		
I	• •		
J	• — — — —		
K	— • • — —	1	• — — — —
L	• • — • •	2	• • — — —
M	— — •	3	• • • — —
N	— •	4	• • • • —
O	— — —	5	• • • • •
P	• — — • •	6	— • • • •
Q	— — • • —	7	— — • • •
R	• • • •	8	— — — • •
S	• • •	9	— — — • •
T	—	0	— — — — —

Modulációk - AM

Fónia: Hangátvitelre

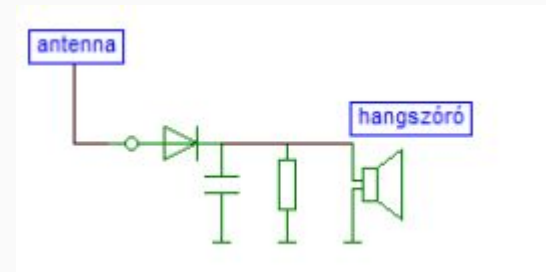

Modulációk - AM

Egyszerű!!!

Van vivőtartalma: elpazarolt energia cserébe 1 db dióda a demod
Modulációs tétel => két oldalsávon megjelenik a hangspektrum
Felesleges sávszélességet foglal

Minőség hagy kívánnivalót maga után

Modulációk - SSB

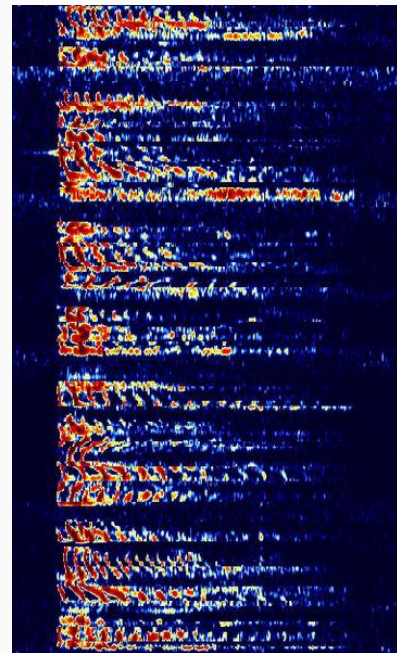
Az AM két oldasávja ugyan azt az információt hordozza!
Nyomjuk el az egyiket (meg a vivőt is)

Single side band

LSB: alsó marad

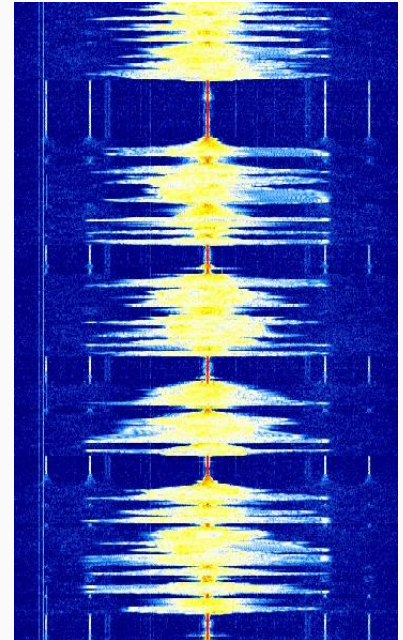
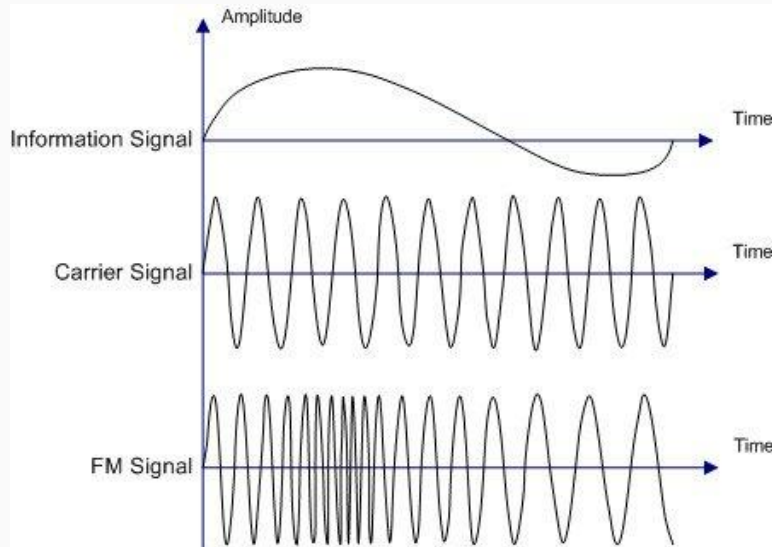
USB: felső marad

Kevesebb sávszélesség, rosszabb minőség
Félrehangolás probléma

Modulációk - FM

Amplitudó helyett a frekvencia változik a hang függvényében

Modulációk - Digitális

Analóg jel helyett biteket viszünk át

Szimbólumok: egyszerre egy szimbólum megy át, ez kódolhat több bitet.

Pl. 4 különböző szimbólum: 2 bit/sym

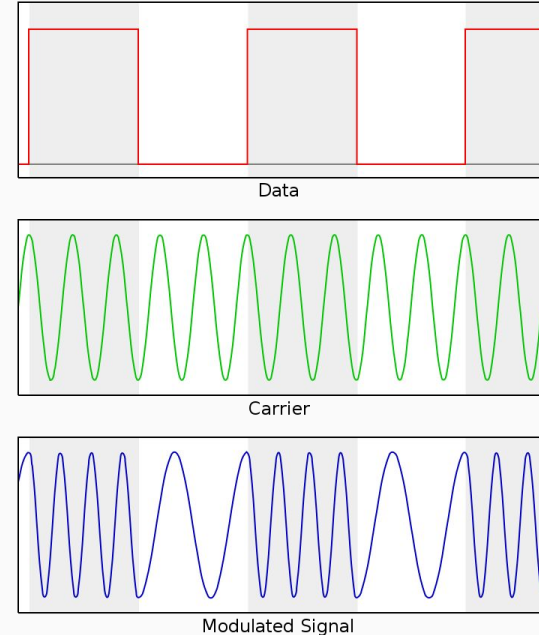
Bitrate: baud rate (sym/s) * bit/sym

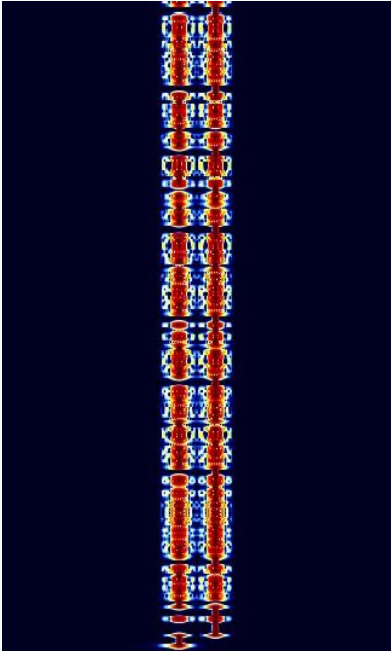
Modulációk - FSK

Frequency shift keying

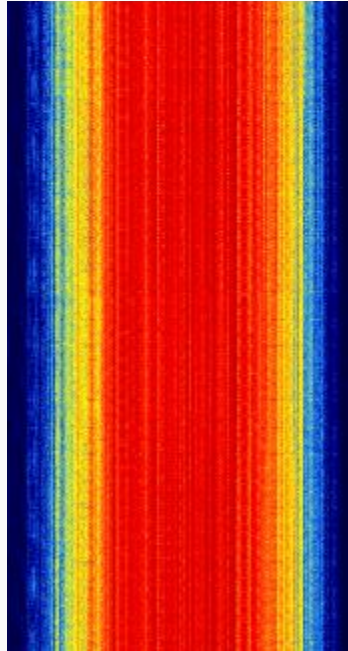
Egy szimbólum: adott frekvenciás jel.

Relatív frekvenciák és a baud rate határozzák meg a pontos módot.

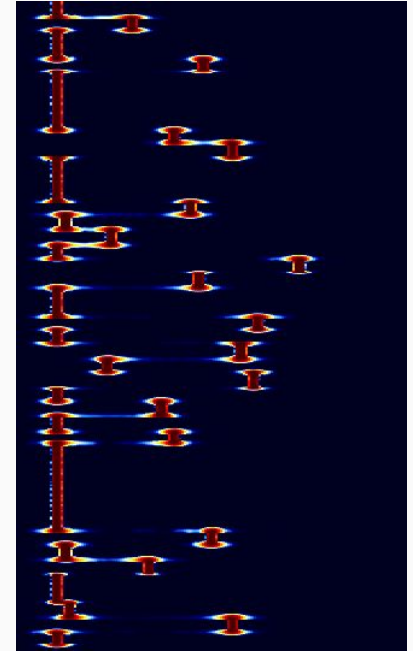

Radio teletype
RTTY, rütyütyü

GMSK (képen GSM)
Gaussian minimum shift
keying

JT65C2

Modulációk - PSK

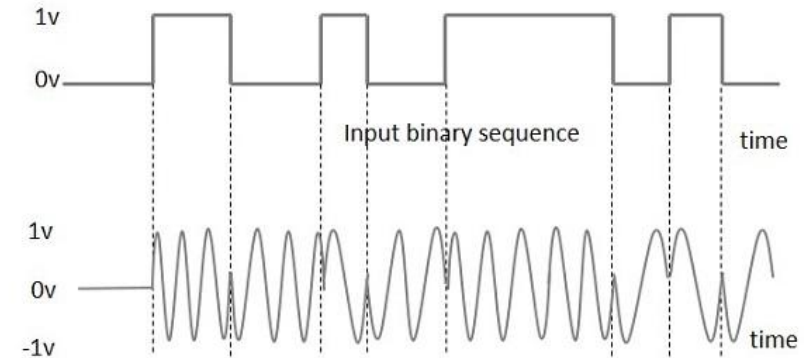
Phase shift keying

Egy szimbólum: adott fázisú jel

A fázis relatív => ref szimbólum/diff kódolás

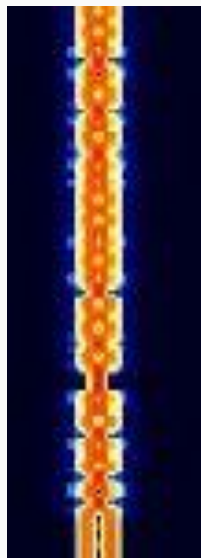
Szimbólumok számától függően

BPSK, QPSK, 8PSK

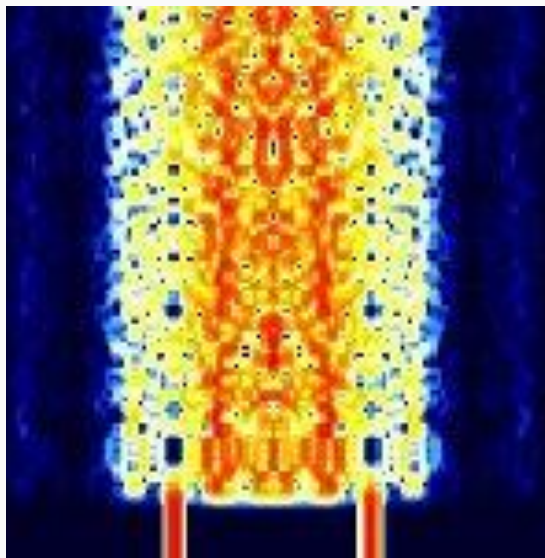

BPSK Modulated output wave

Modulációk - PSK

BPSK31

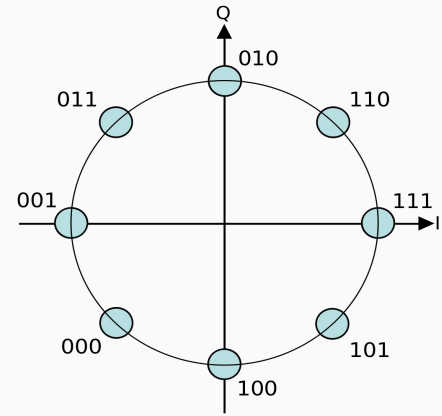
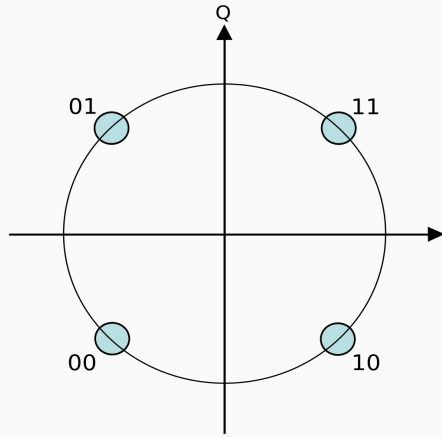
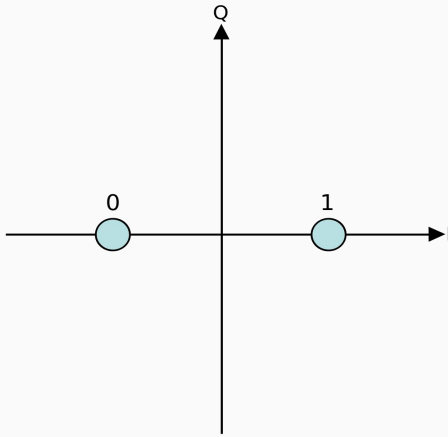
BPSK250

QPSK31

Modulációk - Konstellaációs diagramok

PSKnál a fázor tartalmaz minden infót.
Ábrázoljuk a szimbólumokhoz tartozó fázorokat.

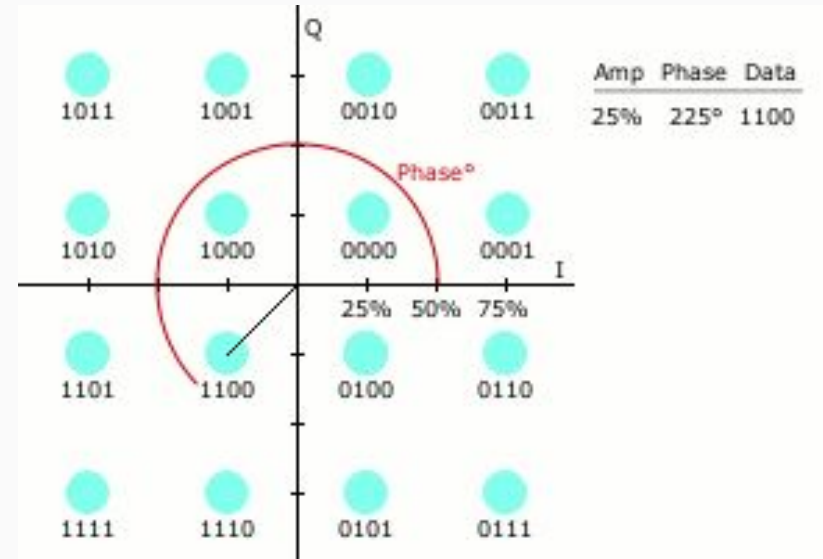

I és Q jel összegéből minden összerakható

Modulációk - QAM

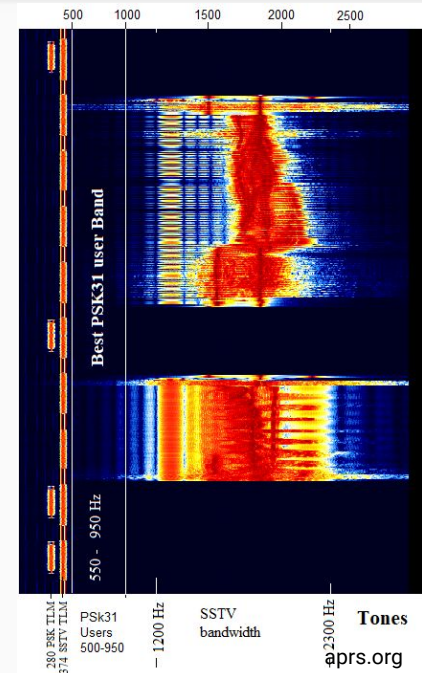
Van még hely a konstelláció ábrán
Külön külön amplitudó moduláljuk I-t és Q-t
Quadrature Amplitude Modulation

16, 64, 256 QAM
DOCSIS, WiFi, DVB-T/S stb.

Analóg képátvitel - SSTV

Analóg képátvitel alacsony sáv szélességen, 1-2 perc alatt
50-es évektől, űrszondákon
Jellemzően HF sávokon (DX), vagy VHF/UHF sávokon

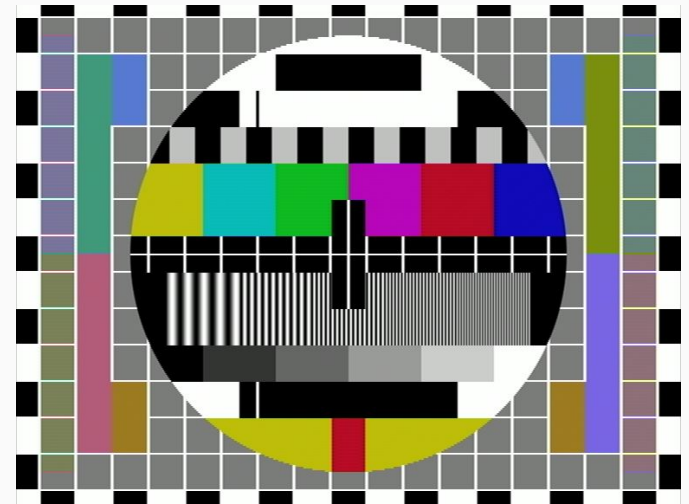
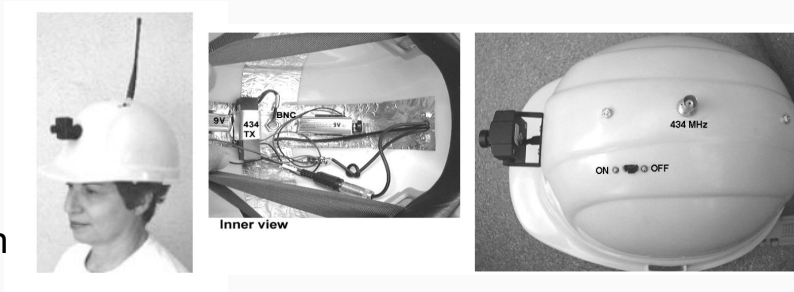

Analóg képátvitel - ATV

Amatőr TV (HAM TV), fast scan
Sokféle moduláció, szabvány
Analóg (PAL, NTSC, stb.), digitális (DVB)
Nagy sáv szélességű
Magasabb frekvenciasávokon

ATV Hat Cam

Összefoglalás - Kérdések?

- Mit csinál egy rádióamatőr?
- Matek
  - Fazorok
  - Fourier tétel, frekvencia tartomány
  - Szűrők alapelve
  - Modulációs tétel
- Jelfeldolgozás, modulációk
  - CW
  - Fónia: AM, SSB, FM
  - Digitális: FSK, PSK, QAM
  - Képtvitel: SSTV, ATV